

Nationale Opera & Ballet (Het Nationale Ballet)

Gereserveerd subsidiebedrag: € 7.375.000

Gevraagd subsidiebedrag: € 0

Over de instelling

Stichting Nationale Opera & Ballet, podiumkunsten, dans, Amsterdam

Stichting Nationale Opera & Ballet (hierna: NO&B) stelt zich ten doel opera en ballet van topkwaliteit te creëren, te produceren en te presenteren op internationaal niveau, voor een zo breed mogelijk publiek. De artistieke teams ontwerpen alle producties in nauwe samenwerking met de eigen medewerkers in de ateliers en op het toneel. Als grootste podiumkunstinstituut van Nederland streeft NO&B naar een stedelijke, regionale, landelijke en internationale uitstraling. Zij wil haar expertise en organisatie delen met partners in het culturele veld. Ook de ontwikkeling en ondersteuning van jong talent maakt deel uit van de corebusiness van NO&B. In NO&B zijn twee productiekernen verenigd: De Nationale Opera (hierna: DNO) en Het Nationale Ballet (hierna: HNB).

Onderstaand advies richt zich op de dansactiviteiten van NO&B (HNB).

Over de opera-activiteiten van NO&B (DNO) adviseert de raad afzonderlijk.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet niet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.11 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Nationale Opera & Ballet (Het Nationale Ballet) geen subsidiebedrag toe te kennen, tenzij de instelling voldoet aan de volgende voorwaarden:

- De instelling dient een nadere uitwerking in van de artistieke koers die HNB de komende periode kiest, waarbij zij de artistieke programmakeuzes toelicht in relatie tot het gekozen profiel en de gekozen missie en visie van de instelling.
- De instelling dient een nieuwe reflectie in op de wijze waarop de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie de komende periode worden toegepast en welke ontwikkelingen de instelling hierin de komende periode urgent acht.
- De instelling specificeert haar prestatiegegevens naar opera- en dansactiviteiten.

In plaats van twee subsidieaanvragen in te dienen voor de categorieën Dans (artikel 3.11) en Grootschalig opera-aanbod (artikel 3.19), heeft NO&B

ervoor gekozen één aanvraag in te dienen, waarin ze de bedragen beschikbaar voor opera en dans bij elkaar optelt én met 885.565 euro overvraagt. De instelling vraagt dit gehele subsidiebedrag aan binnen het artikel voor grootschalig opera-aanbod. Het valt daarbij op dat NO&B de artistieke koers op het gebied van opera en dans in het plan onderbelicht laat, ten gunste van een generieke omschrijving van de instelling als geheel. De visie en plannen van de afzonderlijke artistieke directies van DNO en HNB worden hierin onvoldoende belicht. Zowel met betrekking tot de dansactiviteiten als tot de opera-activiteiten mist de raad een reflectie op het presteren in de huidige periode en een toelichting op de artistieke koers voor de komende vier jaar, gerelateerd aan het profiel en de missie en visie van de instelling. Daarnaast laat de instelling in haar aanvraag niet zien op welke wijze de prestaties, zoals het aantal voorstellingen en de verwachte publieksaantallen, betrekking hebben op opera- of dansactiviteiten.

De raad kan zich door bovenstaande keuzes onvoldoende een oordeel vormen over het functioneren van NO&B binnen de categorieën opera en dans in de periode 2021 – 2024. Hij onderkent dat het voor een integrale organisatie complex is om rijkssubsidie aan te vragen binnen twee afzonderlijke categorieën, maar benadrukt dat hij voor zijn adviestaak gehouden is aan de Regeling op het specifiek cultuurbeleid. Hij adviseert daarom de instelling om een nieuw plan te vragen, op basis van bovengenoemde voorwaarden.

De gevraagde reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code, de Governance Code Cultuur en de Code Diversiteit en Inclusie is te beknopt en te weinig ambitieus voor een instelling die op dit niveau opereert. De raad adviseert NO&B om een nieuwe reflectie te vragen op de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

De raad noemt HNB met haar aanbod van klassiek ballet zonder meer onderscheidend, op landelijk en internationaal niveau. De raad constateert echter dat in het plan een reflectie ontbreekt op de huidige periode, en dat de instelling onvoldoende uitwerkt hoe zij zich de komende tijd in artistieke zin wil ontwikkelen.

Over de artistieke kwaliteit van de dansproducties in de huidige en voorgaande periodes oordeelt de raad positief. Het vakmanschap van artistiek directeur Ted Brandsen, de dansers en de medewerkers van het kostuum- en decoratelier is uitmuntend en kenmerkt zich door een grote deskundigheid en technische beheersing. Ook slaagt HNB erin om in een

internationale context op hoog niveau te functioneren, ondanks het, naar internationale maatstaven, beperkte budget.

Het repertoire van HNB rust op vier pijlers: romantisch-klassieke balletten uit de negentiende eeuw, internationaal repertoire uit de twintigste en eenentwintigste eeuw, balletten van choreografen uit de Hollandse School en nieuw werk van diverse choreografen. De instelling vindt daarin de juiste balans tussen traditie en vernieuwing, met in de afgelopen periodes bijvoorbeeld een succesvolle encenering van ‘Giselle’ uit 1841 van Rachel Beaujean en het nieuwe ballet ‘Mata Hari’ uit 2016 van Ted Brandsen. Met haar frisse en eigentijdse benadering houdt HNB de ballettraditie in Nederland actueel.

De raad oordeelt kritisch over de kwaliteit van het ingediende plan voor de periode 2021 – 2024. Hij vindt dat de artistieke koers die HNB de komende vier jaar wil varen hierin onvoldoende wordt toegelicht. De raad ziet dit als gevolg van de keuze van NO&B om één aanvraag in te dienen en zich daarin meer op de algemene kwaliteit en uitstraling van NO&B te richten dan op zaken die specifiek voor de ontwikkeling van opera en/of dans relevant zijn. Dit gaat ten koste van artistiek-inhoudelijke motivaties van het balletprogramma. Ook vindt de raad het plan weinig reflectief; de instelling belicht behaalde en verwachte successen, maar gaat niet in op minder geslaagde aspecten in het verleden en motiveert de gepresenteerde programma’s niet vanuit het eigen profiel en de eigen missie en visie. Omdat NO&B bovendien alle voorgenomen en gerealiseerde prestaties op het gebied van opera en dans gebundeld indient, kan de raad niet uit het plan herleiden hoe de subsidie voor dans wordt besteed, hoe veel dansvoorstellingen worden gegeven, in welke mate die door het land reizen, en hoe veel publiek en welke doelgroepen worden verwacht. De raad kan zich op basis van het plan daarom geen oordeel vormen over de artistiek-inhoudelijke koers van HNB voor de komende periode.

De raad merkt ten slotte op dat NO&B beknopt ingaat op haar omgang met de twee orkesten die worden gesubsidieerd in het kader van artikel 3.14 en 3.15, respectievelijk het Nederlands Philharmonisch Orkest | Nederlands Kamerorkest en Het Balletorkest. De raad zou zich met name ten aanzien van Het Balletorkest graag een beter beeld vormen van de wijze waarop dit orkest wordt betrokken bij de programmering.

Vernieuwing

Met de (reizende) Junior Company heeft HNB een stevige troef in huis voor de vernieuwing van het ballet en het aanboren van een nieuw publiek voor het genre. Hier volgen jonge dansers maximaal twee jaar een intensief traject, waarin ze hun eerste podium- en tournee-ervaringen opdoen. De raad is verheugd over dit traject. Ook prijst hij de samenwerking tussen de

Junior Company en urban dansgezelschap ISH. Hij zou het interessant vinden als urban dansvormen ook buiten de Junior Company een structurele plek in het repertoire van HNB zouden krijgen.

De raad maakt zich zorgen over de beperkte aandacht die de instelling heeft voor de opvolging van choreografen uit de Hollandse School. De generatie choreografen van Hans van Manen, Rudi van Dantzig en Toer van Schayk is inmiddels op leeftijd en HNB biedt weinig ruimte aan jongere Nederlandse choreografen om zich binnen het gezelschap te ontwikkelen. De raad meent dat een voorbeeldstellend instituut als HNB de verantwoordelijkheid heeft voor het behoud van de ballettraditie in Nederland.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

NO&B is een stevige organisatie die verantwoordelijk is voor grootschalig opera- en balletaanbod. Blijkens de ingediende totaalbalans staat de organisatie er financieel gezond voor. Ze heeft een goede vermogenspositie en haalt voldoende eigen inkomsten binnen.

NO&B doet een beroep op 885.565 euro extra rijkssubsidie, onder andere ten behoeve van een betere betaling van de freelance koorleden van DNO en de Omscholingsregeling Dansers. De raad is van mening dat een organisatie met de statuur van NO&B andere budgettaire keuzes zou moeten maken of meer eigen inkomsten zou moeten verwerven om deze kosten te dragen.

In totaal werkt NO&B de komende periode met circa 500 fte. De raad kan zich geen oordeel vormen over het beloningsbeleid van de instelling, omdat zij dit niet toelicht in het plan. In haar reflectie op de toepassing van de Fair Practice Code schrijft NO&B dat de medewerkers en freelancers goed worden betaald, maar dat er voor de groep freelancers bij het koor de komende tijd een inhaalslag moet worden gemaakt. De raad vindt dit een onvoldoende toelichting.

Ten slotte vindt de raad dat NO&B moet worden aangemoedigd meer openheid te geven over de eigen organisatie, ook omdat zij door haar omvang en (internationale) werking een grote verantwoordelijkheid draagt voor de gezondheid van het opera- en balletklimaat binnen Nederland. De raad vindt dat een goed en gezond werkklimaat voor de (zeer) vele medewerkers van NO&B gegarandeerd moet zijn. Hij kan zich voorstellen dat de raad van toezicht, acht jaar na de fusie, de organisatorische en bestuurskundige kwaliteit van de organisatie laat evalueren, waarbij aandacht uitgaat naar de organisatiestructuur, de interne en externe transparantie, de werkdruk, beleid ter voorkoming van grensoverschrijdend gedrag en de betaling van vaste, freelance en tijdelijke werknemers.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

Het educatiebeleid van NO&B is beperkt omschreven. De instelling gaf in 2017 slechts tien schoolgebonden dans- of operavoorstellingen voor in totaal 5.339 leerlingen, en in 2018 zes voor 2.919 leerlingen. Daarnaast organiseerde zij diverse activiteiten. De raad vindt het positief dat voor alle leeftijden en opleidingsniveaus programma's worden ontwikkeld. Hij had wel een nadere toelichting willen lezen op wat de instelling wil bereiken met haar educatiebeleid.

Interessant vindt de raad de samenwerking met het hoger onderwijs die in het plan kort wordt aangestipt. Zo stimuleert NO&B wetenschappelijk onderzoek op het gebied van muziektheater, opera en ballet en staat het instellen van een leerstoel gepland ter ere van het zestigjarige bestaan van HNB in 2021.

Door gratis toegankelijke evenementen in een festivalprogrammering te presenteren, wil NO&B een ander, jonger en avontuurlijker publiek trekken. Het valt de raad op dat bij de genoemde festivals geen dansfestivals zijn; deze strategie leidt daardoor naar verwachting niet tot een nieuw publiek voor dans.

HNB wil 'een nieuwe ballet-community' creëren door deel te nemen aan de Black Achievement Month, een initiatief dat rolmodellen met Afrikaanse roots en hun bijdrage aan de Nederlandse samenleving onder de aandacht van een breed publiek brengt. De raad oordeelt positief over deze deelname, maar had graag toegelicht gezien hoe HNB hiermee een nieuwe community wil opbouwen.

Geografische spreiding

NO&B heeft als opdracht zich te richten op een groot landelijk publieksbereik. De instelling vult dat in door haar aanbod hoofdzakelijk in Amsterdam aan te bieden, en publiek uit de rest van het land via marketing naar de standplaats uit te nodigen. Een klein aantal voorstellingen wordt gegeven in het land. De reizende voorstellingen lijken grotendeels het aanbod van de Junior Company te betreffen, al kan de raad dit niet uit het plan opmaken.

In zijn reflectie op de aanvraag van NO&B geeft de Metropoolregio Amsterdam aan dat de instelling een belangrijke rol speelt in het regioprofiel. De regio verwijst naar haar nationale en internationale functie en haar aantrekkingskracht op excellentie en talent uit het land en de wereld, en geeft aan dat NO&B hierin een groot aandeel heeft.

De instelling verwijst naar de (mislukte) poging om samen met een groot aantal partijen uit het Amsterdamse dansveld de netwerkorganisatie Danswerf op te richten, dat het middelpunt van talentontwikkeling in de Amsterdamse danssector moest worden. Zij verduidelijkt echter niet wat haar rol in dit proces was, en waarom het is misgelopen.

Toepassing Fair Practice Code

NO&B reflecteert summier op de toepassing van de Fair Practice Code. De instelling onderstreept dat ze de vijf kernwaarden in de code relevant vindt, maar beschrijft niet op welke vlakken de komende periode verbetering nodig is en hoe zij deze zal organiseren. Toetsbare doelstellingen ontbreken in de reflectie. De instelling geeft aan zelf aan de code te hebben meegeschreven. Om die reden verwacht de raad van de instelling een zelfkritische evaluatie van de toepassing van de code binnen de eigen organisatie.

Toepassing Governance Code Cultuur

NO&B reflecteert beknopt maar voldoende op de toepassing van de Governance Code Cultuur. Zij licht in haar reflectie toe op welke wijze zij vormgeeft aan het raad-van-toezichtmodel en geeft aan af te wijken van de code met betrekking tot de benoemingsperiode van de leden van de raad van toezicht, die maximaal twee keer voor vier jaar kunnen worden herbenoemd (in plaats van één keer). Deze afwijking is volgens de instelling nodig vanwege de langjarige processen die bij ballet en opera lopen en vanwege de omvang en complexiteit van de organisatie.

De instelling wil dat de raad van toezicht in zijn samenstelling meer een afspiegeling van de maatschappij is, en scout hier naar eigen zeggen bij nieuwe benoemingen actief op. Verder noemt de instelling geen verbeterpunten.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie

In haar toepassing op de Code Diversiteit en Inclusie schrijft NO&B dat het tot nu toe gevoerde beleid om een spiegel van de samenleving te zijn vruchten afwerpt, maar nog te langzaam gaat. De instelling zal het beleid de komende periode daarom intensiveren in samenwerking met scholen, opleidingen, gespecialiseerde wervingsbureaus en collega-instellingen. Inclusie moet zo zichtbaarder worden bij artiesten en programmering, personeel, partners en publiek.

De raad erkent de zelfanalyse van de instelling en ziet de moeilijkheden die zij heeft, omdat ze twee kunstvormen vertegenwoordigt die van oudsher vooral een westers narratief vertegenwoordigen. Met de instelling vindt hij het noodzakelijk dat zij haar beleid op dit vlak aanscherpt. Echter, de instelling licht niet toe welke stappen ze de komende periode gaat zetten ter verbetering, welke concrete doelen ze hierbij nastreeft, en welke interne of

externe risico's ze daarbij ziet. De raad adviseert de instelling hier alsnog om te vragen.

Samen met de aangestelde diversiteitsaanjager, de werkgroep Diversiteit en inclusie en een groep (publieks)ambassadeurs met een biculturele achtergrond wordt jaarlijks geëvalueerd waar de instelling staat, maar zonder toe te werken naar concrete resultaten is niet gegarandeerd dat dit tot verbeteringen leidt.